JAMOAT TRANSPORTI XAVFSIZLIGINI TA’MINLASH SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK VA JAMOATCHILIK NAZORATINING KRIMINOLOGIK ROLI

Niyazmetov Ikram Masharipovich
Mustaqil izlanuvchi, O‘zbekiston Respublikasi
Kriminologiya tadqiqot instituti
O‘zbekiston Respublikasi

Annotatsiya

Mazkur tezisda jamoat transporti xavfsizligini ta’minlashda davlat-xususiy sheriklik va jamoatchilik nazoratining kriminologik ahamiyati tahlil qilinadi. Transport sohasidagi huquqbuzarliklarning oldini olish faqat davlat organlari faoliyati bilan cheklanmasdan, xususiy transport tashkilotlari, fuqarolik jamiyati institutlari va mahalla tuzilmalarining hamkorligini talab etadi. Ayniqsa, jamoatchilik monitoringi, fuqarolarning murojaatlari va mahalliy hamjamiyatlarning ishtiroki xavfli holatlarni barvaqt aniqlash imkonini beradi.

Kalit so‘zlar: jamoat transporti, transport xavfsizligi, davlat-xususiy sheriklik, jamoatchilik nazorati, mahalla, kriminologik profilaktika, huquqbuzarlik.

Kirish

Jamoat transporti aholining kundalik harakatlanishini ta’minlovchi muhim ijtimoiy infratuzilma hisoblanadi. Undagi xavfsizlikning buzilishi yo‘l-transport hodisalari, ma’muriy huquqbuzarliklar va boshqa jinoiy tajovuzlar uchun sharoit yaratishi

mumkin. Shu sababli transport xavfsizligi profilaktikasida davlat organlari bilan bir qatorda xususiy tashuvchilar va jamoatchilikning imkoniyatlaridan foydalanish muhimdir.

Asosiy qism

Davlat-xususiy sheriklikning kriminologik ahamiyati transport xavfsizligini ta’minlash uchun mavjud resurslarni birlashtirishda namoyon bo‘ladi. Xususiy transport korxonalari haydovchilarning mehnat va dam olish tartibiga rioya etishi, transport vositalarining texnik holatini nazorat qilishi hamda xavfsizlik standartlarini ta’minlashi orqali profilaktikaning bevosita subyektiga aylanadi. Davlat esa ushbu jarayon uchun huquqiy, tashkiliy va nazorat mexanizmlarini yaratadi. Jamoatchilik nazorati esa transportdagi xavfli xatti-harakatlarni aniqlash va ular haqida vakolatli organlarga tezkor axborot yetkazishda muhim vosita hisoblanadi. Fuqarolarning murojaatlari, mahalla faollari va fuqarolik jamiyati institutlarining monitoringi transport xavfsizligidagi takroriy muammolarni aniqlashga yordam beradi. Bunda jamoatchilik nazoratini jazolash vositasi emas, balki erta ogohlantirish va profilaktik mexanizm sifatida shakllantirish maqsadga muvofiq. Mahalla tuzilmalari transport xavfsizligi bilan bog‘liq muammolarni hududiy darajada aniqlashda alohida imkoniyatga ega. Masalan, xavfli bekatlar, yoritilishi yetarli bo‘lmagan yo‘nalishlar, piyodalar harakati bilan bog‘liq muammolar va muntazam takrorlanadigan huquqbuzarliklar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni umumlashtirish hududiy profilaktika choralarini aniq yo‘naltirish imkonini beradi.

Muhokama

Davlat-xususiy sheriklik va jamoatchilik nazoratining asosiy afzalligi transport xavfsizligi uchun javobgarlikni yagona tashkilot doirasidan chiqarib, ko‘p subyektli profilaktika tizimini shakllantirishidadir. Bunda davlat nazorat va muvofiqlashtirishni, xususiy sektor ichki xavfsizlikni, jamoatchilik esa monitoring va axborot yetkazish funksiyasini amalga oshirishi mumkin. Shu asosda “davlat nazorati – xususiy sektor mas’uliyati – mahalla monitoringi – fuqarolar axboroti – tezkor profilaktik chora” mexanizmini joriy etish transport xavfsizligiga tahdidlarni barvaqt aniqlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Jamoat transporti xavfsizligini ta’minlashda davlat-xususiy sheriklik va jamoatchilik nazorati transport huquqbuzarliklarining oldini olishning qo‘shimcha emas, balki o‘zaro bog‘langan tarkibiy qismlari sifatida qaralishi lozim. Xususiy tashuvchilarning mas’uliyatini kuchaytirish, mahalla monitoringini yo‘lga qo‘yish va fuqarolardan keladigan axborotni yagona profilaktik tizimga integratsiya qilish xavfli holatlarni erta aniqlash imkonini beradi. Shu sababli transport xavfsizligining samarali modeli davlat, biznes va fuqarolik jamiyati o‘rtasidagi uzviy hamkorlikka asoslanishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. United Nations Office on Drugs and Crime. (2010). Handbook on the crime prevention guidelines: Making them work. United Nations.
2. United Nations Human Settlements Programme. (2015). Global report on human settlements: Enhancing urban safety and security. UN-Habitat.
3. OECD. (2019). Effective public investment across levels of government. OECD Publishing.

4. European Commission. (2019). Sustainable urban mobility and public transport safety. European Commission.
5. Dolgova, A. I. (Ed.). (2010). Kriminologiya. Moskva: Norma.

GLOBAL SCHOLARS
SCIENTIFIC PUBLISHING